

#WELINJEVEL 3.0

**VOOR
LEERKRACHTEN**

DOOR

JAC

door CAW

#WELINJLEVEL 3.0

Preventiecampagne ter bevordering van het mentaal welzijn bij jongeren
-- Uitbreidingsbundel 2 --

WIE ZIJN WE? WAT IS HET DOEL VAN DEZE 'BROCHURE'?

In 2021 werd de **campagne #WELINJLEVEL** gelanceerd.

Een preventieve campagne waarbij jongeren **6 tips en tools** aangereikt kregen om hun **mentaal welzijn te versterken**.

De campagne, bestaande uit het **filmpje #WELINJLEVEL** en de **affichereeks**, werd kracht bijgezet door de **inspiratiebundel** om in je klas of groep mee aan de slag te kunnen gaan.

De start van deze campagne werd gegeven in mei 2021, maar kent geen eindpunt. Het is namelijk belangrijk om altijd aandacht te hebben voor het mentaal welzijn van jongeren.

Een eerste uitbreiding, #WELINJLEVEL 2.0, kwam er in het najaar van 2021.

De bundel #WELINJLEVEL 3.0 is een 2de uitbreiding, die **specifiek gericht is naar leerkrachten**.

Voor de opmaak van deze bundel, vertrokken we vanuit signalen die we rechtstreeks van leerkrachten hebben ontvangen. **Leerkrachten gaven aan dat leerlingen geregeld naar hen toestappen wanneer het moeilijk gaat.** Dit toont heel wat vertrouwen van de leerling naar leerkrachten toe, maar kan tevens een eigen zorg worden. Om te voorkomen dat je als leerkracht met dit gevoel blijft zitten, werkten we deze bundel uit.

De uitbreiding bevat heel wat **tips** rond hoe je in gesprek kan gaan met een leerling die het moeilijk heeft. Welke rol kan je opnemen als leerkracht? Welke signalen tonen er dat het minder goed gaat met iemand? Wat zijn de afspraken binnen jullie school? Hoe werkt de interne leerlingendienst? Hoe stel je als leerkracht je grenzen?

Deze krachtlijnen kunnen je als leerkracht de nodige extra ondersteuning bieden om te praten met leerlingen en eveneens je eigen grenzen te bewaken.

Op ons **online platform 'Padlet' PreventieCAWzwwl** vind je alle materialen, affiches en inspiratiebundels die tot nu toe ontwikkeld werden in het kader van de campagne #WELINJLEVEL. De link hiernaartoe is: <https://padlet.com/PreventieCAWzwwl>.

We wensen jullie alvast succes om aan de slag te gaan rond dit boeiende thema!

Wens je graag wat extra ondersteuning bij deze uitbreiding? Contacteer gerust de contactpersonen van het CAW binnen jouw school.

CAW Zuid-West-Vlaanderen
Voorjaar 2022

INHOUDSTAFEL

I.	WIE ZIJN WE? WAT IS HET DOEL VAN DEZE 'BROCHURE'?	3
II.	AAN DE SLAG MET #WELINJEVER 3.0	5
❖	Welke signalen wijzen erop dat het niet goed gaat met een leerling?	6
○	Wat moet een belletje doen rinkelen?	
○	Mogelijke signalen	
❖	Hoe kun je je bezorgdheid uiten?	8
○	Tips voor een goed gesprek	
○	Gesprekstechnieken	
❖	Wat als een leerling niet wil praten ondanks je bezorgdheid?	10
○	Van waaruit komt het?	
○	Hoe blijf je zelf tóch aanwezig?	
○	Samen op zoek naar alternatieven	
○	Wat doe je beter niet?	
❖	Wat als een leerling je vraagt om iets niet door te vertellen?	12
❖	Wat met ouders betrekken/inlichten?	13
○	Checklist ter ondersteuning	
❖	Hoe bewaak je je eigen grenzen als leerkracht?	14
○	Bereikbaarheid en beschikbaarheid	
○	Draagkracht versus draaglast	
❖	Wanneer verwijst je een leerling door naar meer hulp?	16
○	Ik verwijst door bij ...	
❖	Hoe verwijst je een leerling door naar meer hulp?	17
○	Vooraf	
○	Maak afspraken met de leerling	
III.	BIJLAGEN	19
	Bijlage 1: Inspiratielijst met open- en oplossingsgerichte vragen, kletsputvragen	19
	Bijlage 2: Interne alternatieven	23
	Bijlage 3: Hulpaanbod: regionale chat + affiche hulpkanalen	24
	Bijlage 4: Breng je steunteam in kaart	26
	Bijlage 5: Mijn dagboek	29
	Bijlage 6: Ambtsgeheim	32
	Bijlage 7: Sjabloon bereikbaarheid	34

#WELINJEVEL 3.0

AAN DE SLAG

Welke signalen wijzen erop dat het niet goed gaat met een leerling?

"Doen alsof het goed met je gaat is zoveel makkelijker dan iedereen uitleggen waarom het niet goed gaat."

Soms is het overduidelijk dat een leerling niet goed in hun vel zit, soms ook niet. Daarnaast hebben leerkrachten soms een 'buikgevoel' dat er iets scheelt.

➤ WAT MOET EEN BELLETJE DOEN RINKELLEN?

- Het zien van **een (plotse) verandering in het gedrag of uiterlijk** van de leerling
- De aanwezigheid van **meerdere signalen** tegelijk
- De periode waarin de signalen opgemerkt worden (is dit over een **langere periode?**)
- Een **plotse negatieve** of **traumatische ervaring**

Deze zaken moeten een belletje doen rinkelen dat het minder goed **kán** gaan met een leerling en je dus als leerkracht **extra alert** hiervoor moet zijn.

➤ MOGELIJKE SIGNALEN

Hieronder vind je een opsomming van al dan niet duidelijke signalen, opgesplitst in gedragsmatige, school gerelateerde, fysieke en andere signalen. Deze lijst is niet volledig en kan dus zeker aangevuld worden vanuit eigen ervaringen met jullie leerlingen.

- **Gedragsmatig:**
  - Stiller/luiders/onbeleefder
  - Extreme onverschilligheid
  - Plotse desinteresse in vrijetijdsbesteding
  - Zeer ongeloofwaardige smoesjes
  - Verminderde concentratie
  - Verward lijken, uit de lucht vallen, dagdromen
  - Rebelleren/opstandig zijn
  - Vaak alleen rondlopen
  - ....
- **School gerelateerde signalen:**
  - Schoolresultaten zijn slechter
  - Verminderde inzet
  - Spijbelen/veel afwezig zijn
  - Meer conflicten met leerkrachten en/of andere leerlingen
  - Afzonderen in de klas of op de speelplaats
  - Storend gedrag in de klas
  - Mentaal afwezig zijn/slappen in de les
  - ....

○ **Fysieke signalen**

- Er niet verzorgd bijlopen, gebrek aan hygiëne
- Automutilatie (krassen, brandwonden, ...)
- Zichtbare fysieke letsels (blauwe plekken, brandwonden, ...)
- Niet zichtbare fysieke letsels (in zomer met lange mouwen/broek rondlopen, sportles vermijden, zichzelf onzichtbaar willen maken, ...)
- Vermoeidheid (wallen, donkere kringen, ...)
- Veel ziek zijn
- Meer/minder eten met gewichtstoename/gewichtsafname tot gevolg
- ....

○ **Andere signalen**

- Leerling geeft zélf aan dat het niet goed gaat
- Andere leerlingen geven aan dat het niet goed gaat met een leerling
- Aanvoelen van de leerkracht zelf/het 'buikgevoel'
- ....

Hoe kun je je bezorgdheid uiten?

"Zorgen moet je doen, niet maken."

Signalen opmerken is één iets, er iets mee doen is een andere zaak.

Door je bezorgdheid te uiten bij de leerling en te tonen dat je erover in gesprek wil gaan, geef je alvast aan dat de leerling er niet alleen voor staat.

➤ TIPS VOOR EEN GOED GESPREK

Er zijn heel veel uiteenlopende manieren om een gesprek te voeren, maar wat maakt nu dat je gesprek ook waardevol is voor de leerling en voor jezelf? Bij een goed gesprek wil je oprecht weten wat de ander bezighoudt. Je wilt de ander beter leren kennen en begrijpen, zonder meteen tot een oplossing te moeten komen.

- Kondig **vooraf** aan dat je de leerling graag wil spreken zodat de leerling zich niet overvallen voelt. Maak hierbij het **doel** van het gesprek duidelijk.
- Neem de leerling **apart**: spreek de leerling niet aan in klasverband maar nodig de leerling uit voor een individueel gesprek.
- Wees **authentiek**; wees jezelf, wees oprecht geïnteresseerd
- Neem de **tijd** voor een gesprek en spreek de leerling niet snel tussen 2 lessen door aan. Dit kan tijdens de middagpauze, voor of na school, ...
- Voorzie een **rustige ruimte** waarin je niet kan worden gestoord (Beter geen eetzaal of een gesprek op de gang. Je kan eens buiten de school gaan om daar met de leerling te praten, dit kan enige spanning wegnemen in het gesprek).
- Ga niet op zoek naar een beslissing, oplossing of geef niet meteen (ongevraagd) advies. Bekijk samen waar de leerling op dat moment **nood** aan heeft.
  - Vraag wat je zou kunnen betekenen voor de leerling of wat de leerling van je verwacht. Maak hier indien nodig afspraken rond (vb. een gesprek op regelmatige basis, kijken voor doorverwijzing naar leerlingenbegeleider, ...).
  - Geef aan wat jij als leerkracht wel of niet kan doen voor de leerling. Schep hierin geen onrealistische verwachtingen.
- Neem een **open houding** aan.
- Stem je lichaamshouding en je lichaamstaal af op de leerling (Beter niet blijven rechtstaan, maar communiceer op gelijke ooghoogte).
- Wees je bewust van je **positie en rol** als leerkracht zonder dit te laten doorwegen in het gesprek. Maak hierin **nooit** de belofte van geheimhouding, noch het aanbieden van een instant oplossing. Wel wat je met de leerling zal ondernemen na jullie gesprek.
- Hou rekening met de **wensen** van de leerling.
- **Observeer** tijdens het gesprek.

➤ GESPREKSTECHNIEKEN

- **Benoem** wat je is opgevallen (de **signalen, feiten, ...**), wat anders is dan voorheen en uit je bezorgdheid hierrond. Gebruik hiervoor al je zintuigen.
  - Ik zie dat je glimlach de laatste tijd wat is verdwenen. Zie ik dat juist?
  - Ik heb gemerkt dat je deze week wat stiller was in de les dan dat ik gewend ben. Kan dit kloppen?
  - Ik zie dat je wat gebogen en met het hoofd naar beneden rondloopt op school. Kan het zijn dat er iets scheelt?
  - Ik heb gezien dat je al een tijdje alleen eet over de middag. Is dit bewust?
  - Tijdens de middag merkte ik al enkele keren dat je niet zo veel hebt gegeten. Heb ik dit juist opgemerkt?
  - ...
- **Luister** goed naar het verhaal van de leerling, **vat samen** en check of je het goed begrepen hebt. De leerling voelt zich hierdoor gehoord en misinterpretatie kan vermeden worden.
- **Durf doorvragen en inpikken** op iets wat de leerling vertelt zodanig dat je een objectief beeld bekomt van de situatie zoals de leerling die ervaart.
- **Joinen**: volg de leerling in hun verhaal en de gevoelens erkennen, zonder hierbij een kant te kiezen.
- **Zelfonthulling**: als leerkracht kan/mag je aangeven wat het verhaal van de leerling met jou doet. Dit maakt je **authentiek**.

In *bijlage 1* vind je kletsputvragen die je kunnen ondersteunen bij de start van een gesprek alsook een lijst met inspirerende vragen die gehanteerd kunnen worden bij het vervolg.

Wat als een leerling niet wil praten ondanks je bezorgdheid?

*"Liever een luisterend oor met een gesloten mond dan
een dicht oor met een grote mond."*

➤ VAN WAARUIT KOMT HET?

Sommige leerlingen zijn (nog) niet klaar om in gesprek te gaan met jou, vinden je bezorgdheid onterecht of nemen liever een ander persoon in vertrouwen.

Vraag van waaruit het komt dat die er niet wenst over te praten. Dit kan namelijk tal van redenen hebben:

- Moeite om iemand te vertrouwen
- Moeite om jou als leerkracht te vertrouwen als het gaat over persoonlijke zaken
- Er nog niet klaar voor zijn
- Er geen nood aan hebben
- De leerling ziet zelf geen problemen
- ...

➤ HOE BLIJF JE ZELF TÓCH AANWEZIG?

- Geef de boodschap dat je deur open staat en de leerling je op een **later tijdstip** gerust kan aanspreken wanneer die er wel klaar voor is. Het is niet omdat een leerling aanvankelijk geen nood had aan een gesprek dat dit ook zo blijft. Blijf daarom regelmatig vragen hoe het met de leerling gaat.
- **Non-verbaal** kun je aanwezig/beschikbaar blijven voor de leerling. Een schouderklopje, oogcontact zoeken tijdens de les of in school, duim opsteken, ... zijn misschien voor jou kleine gebaren maar kunnen toch wat teweegbrengen bij de leerling, namelijk het gevoel dat die er niet alleen voor staat.

➤ SAMEN OP ZOEK NAAR ALTERNATIEVEN

Indien de leerling blijft aangeven niet met jou te willen praten, wil dit niet zeggen dat de leerling geen nood heeft aan een luisterend oor of hulp. Respecteer de wens van de leerling maar biedt wel **alternatieven** aan:

- Lijst de **interne** alternatieven (zie bijlage 2) binnen jullie school op (interne leerlingenbegeleiding, klastitularissen, opvoeders, vertrouwensleerkrachten, CLB, ...)
- **Externe** alternatieven (zie bijlage 3)
  - Regionale jongerenchat (zie bijlage 3)
  - Affiche (professionele) hulpkanalen zoals JAC-chat, Awel, 1813, ... (zie bijlage 3)
  - Gesprekken op school met een JAC-medewerker
  - Eerstelijnspsycholoog
  - ...

- Bekijk met de leerling of er nog **andere mensen** in de omgeving op de hoogte zijn waarbij men terecht kan. Dit kun je eventueel samen met de leerling in kaart brengen aan de hand van de methodiek 'Breng je steunteam in kaart', terug te vinden in *bijlage 4*.
- Niet elke leerling heeft nood om hun verhaal met een andere persoon te delen. Het kan echter wél helpend zijn om hun verhaal van zich af te schrijven, bijvoorbeeld door het bijhouden van een dagboek (zie *bijlage 5*).

➤ **WAT DOE JE BETER NIET?**

- De situatie **loslaten**, zonder samen stil te staan bij mogelijke alternatieven (zie hierboven).
- **Doordrammen**: blijven doorvragen als de leerling aangeeft niet te willen verder praten.
- De leerling erover **aanspreken in het bijzijn van** anderen.
- **Vertellen** aan collega's, ouders, CLB-medewerker, ... zonder dat de leerling hiervan op de hoogte is.
- **Overnemen** van de leerling: geef de leerling de tijd om op eigen tempo al dan niet hulp te aanvaarden/zoeken.
- **Meld geen jongere aan bij een dienst zonder hun toestemming**

Let wel: is er sprake van een levensbedreigende of verontrustende situatie, dan is er geen tijd te verliezen!

- Is hier binnen jouw school reeds over nagedacht wat je dan kan/moet doen in verontrustende situaties? Zo niet, dan kan het zinvol zijn om hier binnen het schoolteam over na te denken!
- Bij een levensbedreigende situatie; overleg intern en onderneem stappen. Doe dit nooit op je eentje.
- Er bestaat ook veel informatie rond suïcidepreventie op school:
<https://www.zelfmoord1813.be/samen-voorkomen/school>

Wat als een leerling je vraagt om iets niet door te vertellen?

"Vertrouwen begint met eerlijkheid."

Als leerkracht heb je geen **beroepsgeheim**. Dit houdt in dat je in principe alle informatie die je verkrijgt, mag en kan delen met derden.

Om de vertrouwensband niet te schaden met de betrokken leerling, is het aan te raden dat je **op voorhand** meegeeft dat je verkregen informatie mag doorgeven als je oordeelt dat dit in het belang van de jongere is.

Als leerkracht heb je wel **ambtsgeheim**. Iemand met ambtsgeheim mag vertrouwelijke en relevante gegevens énkél doorgeven aan mensen die recht hebben op diezelfde gegevens. Het delen ervan heeft steeds als doel het welzijn van de leerling/school te garanderen. Belangrijk is dat je **hierbij de richtlijnen van je school raadpleegt**.

Door hier **open en eerlijk** over te communiceren, bied je de leerling een duidelijk en veilig spreekkader aan.

Meer informatie kan je in *bijlage 6* raadplegen.

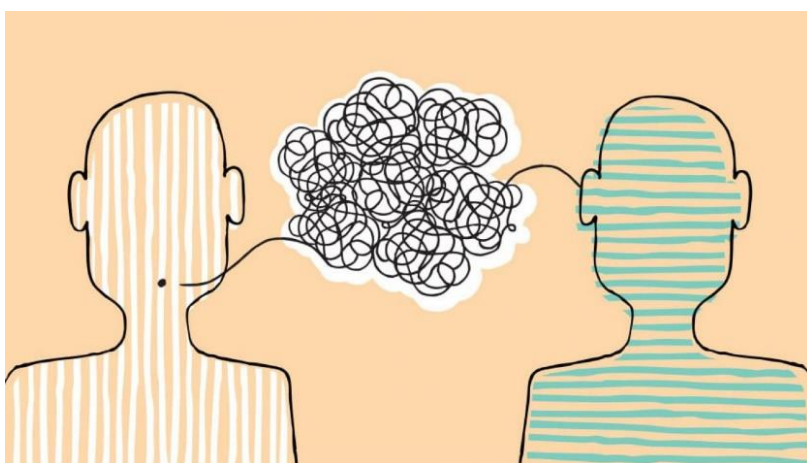

Wat met ouders betrekken/inlichten?

"Je keuzes goed afwegen is belangrijk."

In sommige situaties is het mogelijk dat je je als leerkracht geneigd voelt om de ouders op de hoogte te brengen of te betrekken in het verhaal, zeker als de jongere vertelt dat het echt niet goed gaat. Dit hoeft echter niet meteen de eerste stap te zijn.

Als leerkracht heb je geen beroepsgeheim, wat het enerzijds gemakkelijker maakt om hen op de hoogte te brengen. Anderzijds is het echter wel belangrijk om in je achterhoofd te houden dat dit de vertrouwensband met de leerling kan schaden. **Een goede afweging maken** is dus van groot belang.

Probeer duidelijk te kaderen wat de leerling van jou mag verwachten en wat de eventuele richtlijnen zijn vanuit de school omtrent ambtsgeheim. Transparantie is hier de boodschap. Je kan ook altijd voorstellen om samen de ouders op de hoogte te brengen. Door hierover open met elkaar te communiceren, kom je vaak al een heel stuk verder met de leerling. Bevraag hoe de leerling het wenst aan te pakken.

➤ CHECKLIST TER ONDERSTEUNING

- Wat zijn de richtlijnen omtrent het ambtsgeheim binnen jouw functie?
- Schat de ernst van de situatie in. Is het noodzakelijk om de ouders in te lichten?
- Is één van de, of zijn beide ouders op de hoogte? Wat weten ze wel/niet?
- Bevraag wat maakt dat ze wel of niet op de hoogte zijn.
- Spreek uit wat jou bezorgd maakt en waarom je het belangrijk vindt dit met de ouders te delen.
- Check of de leerling het oké zou vinden om de ouders in te lichten en hoe de leerling dat het liefst zou aanpakken.
- Bevraag wat de leerling net wel/niet wenst te vertellen.
- Bekijk of en hoe het veilig is om de ouders te betrekken in verband met intrafamiliaal geweld.
- Bevraag welke rol de leerling jou hierin wil geven (als vertrouwenspersoon, als gespreksleider, als bemiddelaar, ...).

Hoe bewaak je je eigen grenzen als leerkracht?

"Je grenzen bewaken als leerkracht start vanaf het eerste gesprek."

Het eerste gesprek met een leerling is een goed moment om aan te geven **welke functie** je bekleedt en wat er binnen jouw mogelijkheden ligt. Als leerkracht ben je vaak in de buurt van de leerling, wat ervoor zorgt dat je iets gemakkelijker de vinger aan de pols kan houden. Maar het kan er ook toe leiden dat je jezelf héél bereikbaar gaat opstellen.

➤ BEREIKBAARHEID EN BESCHIKBAARHEID

- Geef aan **wanneer** je bereikbaar bent en **op welke manier**.
  - Kan de leerling tijdens pauzes of na de schooluren jouw bureau of de lerarenkamer binnenstappen?
  - Kan de leerling jou ook ná de schooluren of in het weekend bereiken in noodgevallen?
  - Kan de leerling jou bereiken (via mail of telefoon) op elk moment van de week (dus ook na schooltijd) en wanneer heb je de mogelijkheid om hierop te antwoorden?
  - Welke (contact)gegevens deel je en zijn er hierrond richtlijnen binnen de school? Is dit bijvoorbeeld jouw privé e-mailadres?

Om de leerling, maar vooral ook jezelf te beschermen, is het belangrijk om op de bovenstaande vragen een antwoord te hebben. In *bijlage 7* vind je een document die hier enige richtlijn in kan bieden.

- Lijst samen met de leerling **alternatieven** op voor wanneer jij niet beschikbaar bent.
  - Waar of bij wie kan de leerling wel aankloppen (in noodgevallen)? (*zie bijlage 3*)
  - Welke professionele organisaties zijn bijvoorbeeld bereikbaar laat op de avond of in het weekend? (*zie bijlage 3*)

➤ DRAAGKRACHT VERSUS DRAAGLAST

Bereikbaar zijn voor een leerling en jezelf beschikbaar stellen is een nobel gegeven. Uiteraard is het ook belangrijk om te bewaken in welke mate de situatie op jou doorweegt.

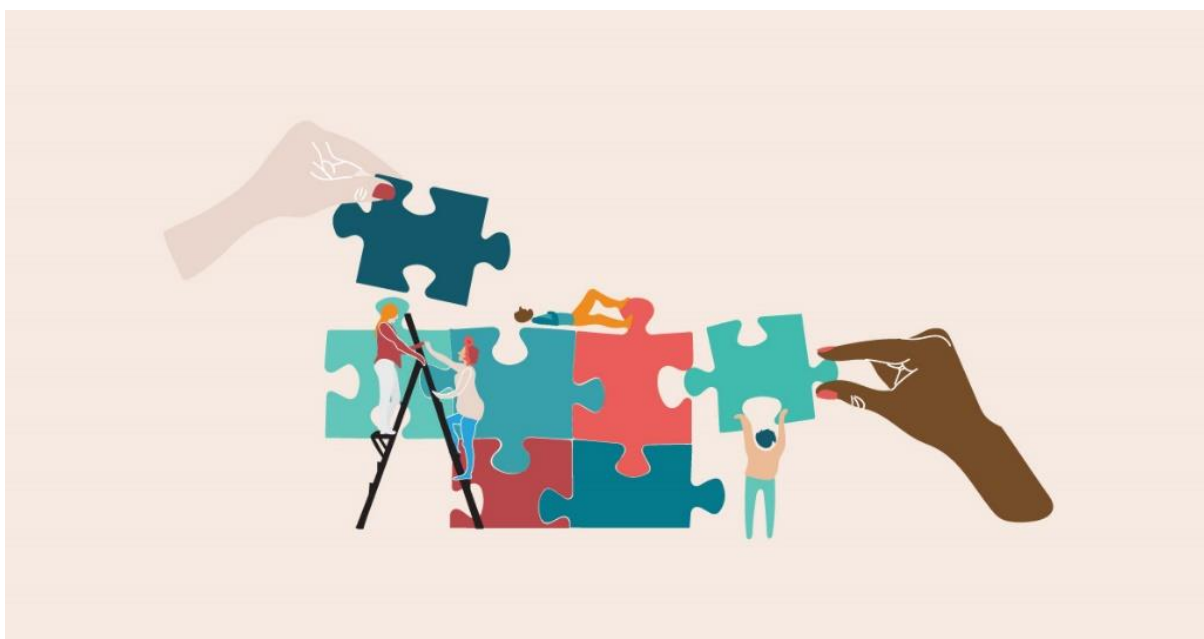
- Op een bepaald moment in het gesprek of bij bepaalde thema's, kan je bij jezelf aanvoelen dat je **inhoudelijk advies van een derde nodig** hebt. Informeer de leerling dat je de situatie zal bespreken met collega's of een vertrouwenspersoon binnen de school. Op die manier voorkom je dat je er als leerkracht alleen voor staat. Vaak is er binnen het team of de school voldoende **ondersteuning/kennis** om samen met jou als leerkracht de situatie opnieuw in handen te nemen. Wacht dus zeker niet te lang om met iemand in overleg te gaan.
- Daarnaast is het mogelijk om **consult/advies** in te roepen bij externe organisaties zoals bijvoorbeeld het CAW in de buurt. (Spreek hiervoor de **contactpersoon van het CAW** binnen jouw school aan, indien die er is.) Dit kan anoniem.
- Tot slot is het van groot belang om voldoende **ontspanning** voor jezelf te gaan installeren. Ben je je ervan bewust dat je vaak zaken meeneemt naar huis? Wat werkt voor jou om dit niet te doen? **Ventileren** bij collega's kan vaak al een grote hulp zijn. Op die manier kan je het misschien achterlaten wanneer je naar huis vertrekt.

Wanneer verwijfs je een leerling door naar meer hulp?

*“Als je iets niet meer zo goed kan dragen,
maak het dan ~~lichter~~ door om hulp te vragen.”*

Als leerkracht kan je vaak al heel wat betekenen voor de leerling. Een luisterend oor kan wonderen doen. Alleen al het feit dat de leerling een **vertrouwenspersoon** heeft, kan heel helpend zijn. Mogelijks zijn er situaties waarin je voelt dat het je petje te boven gaat. Wanneer je ook vanuit je team de indruk hebt dat er meer hulp nodig is, kan de keuze gemaakt worden om door te verwijzen.

➤ IK VERWIJS DOOR BIJ...

Bij bepaalde **thema's** kan het snel duidelijk zijn dat er andere professionele hulp kan worden ingeschakeld:

- traumatische ervaringen die de leerling belemmert in het dagdagelijks functioneren.
- onderliggende (medische) problematieken.
- verontrustende signalen zoals een eetstoornis, automutilatie, donkere gedachten, ...
- een verontrustende thuissituatie: (emotionele) verwaarlozing, (emotionele) mishandeling, ...

Er zijn daarnaast nog andere **redenen** waarop je als leerkracht een doorverwijzing kan overwegen:

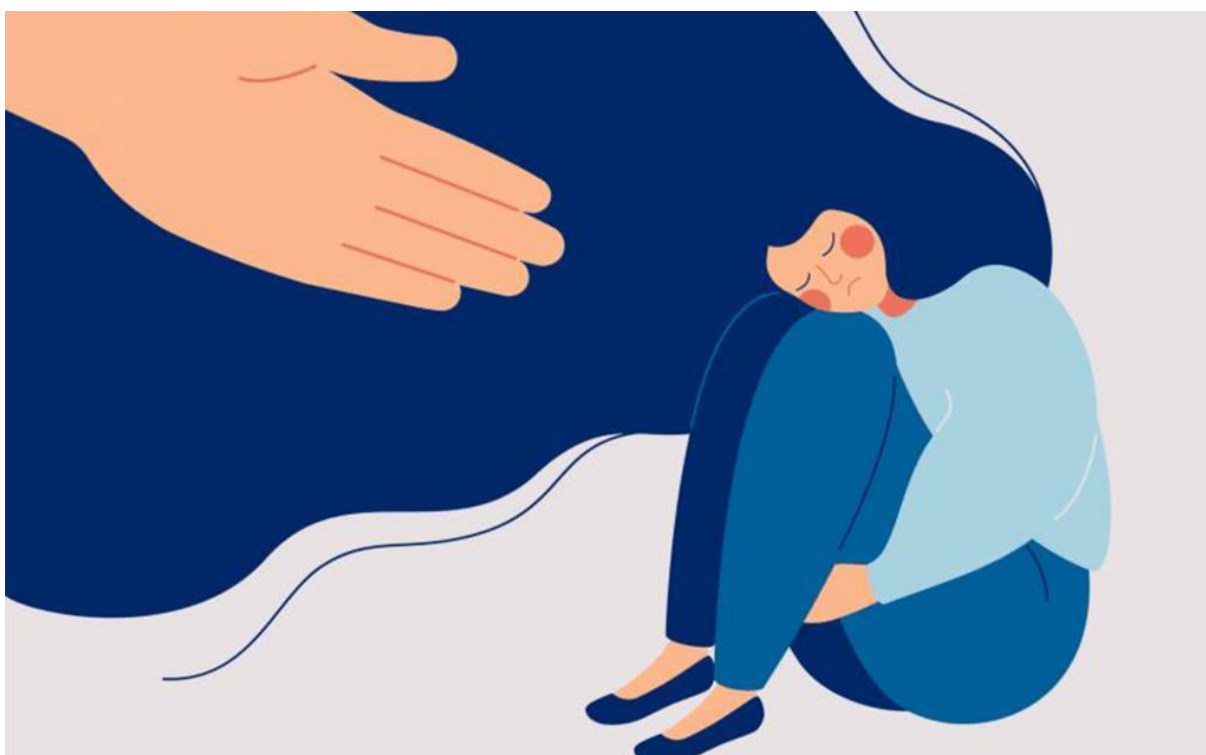
- Na overleg wordt besloten dat er te weinig expertise aanwezig is binnen het schoolteam, waardoor externe hulp noodzakelijk is.
- De leerling vraagt zelf om een doorverwijzing naar een persoon/organisatie.
- Bij crisissituaties kan er worden beslist om meteen externe hulp in te schakelen.
- Ouders geven aan dat externe hulp nodig zou kunnen zijn.
- ...

Hoe verwijst je een leerling door naar meer hulp?

"We kunnen niet iedereen helpen, maar iedereen kan iemand helpen."

Vooraleer je een leerling doorverwijst, is het belangrijk dat je **samen** met de leerling bespreekt **waarom** je dit wil doen. Een leerling doorverwijzen wil niet zeggen dat je deze laat vallen, integendeel, je wil namelijk dat de leerling de hulp krijgt die men verdient.

Soms heeft de leerling hier tijd voor nodig. Het was misschien niet gemakkelijk om hun verhaal aan jou te doen, laat staan om het nu ook nog eens opnieuw te moeten doen bij een onbekend persoon. Daarom is het belangrijk dat er voldoende aandacht is voor een **warmer doorverwijzing**.

➤ VOORAF

- Wees **eerlijk** tegenover de leerling als jouw mogelijkheden ten einde zijn. Door op zoek te gaan naar alternatieven of hulpverleningsdiensten, breid je de hulpmogelijkheden van de leerling terug uit.
- Zorg dat je **goed geïnformeerd** bent, vooraleer je een leerling wil doorverwijzen. Naar welke diensten kun je eventueel doorverwijzen? Indien je hier geen zicht op hebt, kan de leerlingenbegeleiding van jouw school hierbij helpen. Je kan ook consult vragen aan de contactpersoon van het CAW binnen jouw school.
- Sommige hulp is **betalend** en/of heb je de **toestemming van de ouders** nodig. Hou hier rekening mee in je zoektocht.
- Vergeet het **online hulpaanbod** niet. Er bestaat al heel wat online hulpverlening, maar dit aanbod is niet altijd even gekend. We hebben de belangrijkste organisaties gebundeld in *bijlage 3*. Dit gaat over onlinegesprekken, alsook over online zelfhulpmogelijkheden.

➤ **MAAK AFSPRAKEN MET DE LEERLING**

Spreek **samen** met de leerling af **hoe** je een doorverwijzing zal aanpakken.

- Maakt de leerling zelf een afspraak, maak jij een afspraak of doen jullie dit samen?
- **Bereid samen het eerste gesprek voor.**
  - Leg uit hoe een eerste gesprek kan verlopen. Aan wat kan de leerling zich verwachten en welke verwachtingen heeft de leerling t.o.v. de doorverwijzing?
  - Spreek af **welke rol jij opneemt** als je meegaat naar het gesprek: blijf je op de achtergrond, doe jij de introductie, neem jij het woord als de leerling niet uit hun woorden geraakt, ...?
- **Ga je mee** naar een eerste afspraak of gaat de leerling liever alleen?
- Wordt er reeds info doorgegeven voorafgaand aan het eerste gesprek?
- Geef de **adres- en contactgegevens** door aan de leerling van de dienst waarnaar je de leerling doorverwijst.
- Bespreek met de leerling of en **hoe je verder op de hoogte wil gehouden worden** na de doorverwijzing. Laat je de leerling los, vraag je regelmatig hoe het loopt, ...?

BIJLAGE 1: INSPIRATIELIJST MET OPEN- EN OPLOSSINGSGERICHTE VRAGEN

VERKENNENDE VRAGEN

- Waar ben je goed in?
- Wat gaat er nu al goed? En hoe krijg je dat voor elkaar?
- Je moet wel een goede reden hebben om ... vertel eens?
- Met wie kun je praten en wie luistert er naar je?
- Met wie voel je je verbonden?
- Is er een volwassene die jij vertrouwt?
- Wie of wat is er belangrijk voor jou?
- Wat zou je aan het doen moest je hier nu niet zitten/op een vrije dag? Wie zou daarbij zijn?
- Wat zal dit gesprek voor jou de moeite waard maken?

DOELSTELLINGEN BEVRAGEN

- Stel dat er deze nacht een mirakel gebeurt waardoor jouw probleem is opgelost. Waaraan zal je dat morgenochtend als eerste merken?
- Waar wil je meer van gaan doen?
- Op welk gebied wil je de meeste verbetering zien?
- Wie of wat kan je helpen om jouw doel te realiseren?
- Wat kun je zélf doen om dichterbij de oplossing te komen?
- Wat zou beter gaan als dat nog vaker zo zou aanpakken?
- Wie zou kunnen merken dat je zaken anders aanpakt?
- Wat zou een eerste stap kunnen zijn om dichterbij je doel te komen?
- Stel dat je kon toveren: wat zou er dan anders zijn? Wat zou je weg toveren? Wat zou je erbij toveren?
- Wat doe je nu nog niet dat je in de toekomst wel zal doen?
- Waar mag er beslist niets aan veranderen?

AFSPRAKEN

- Wat wil je dat je ouders/leraren/vrienden ... doen, wat ze nu niet doen, om je te helpen met ...?
- Zou jij nood hebben aan een volgend gesprek? Hoe spreken we hiervoor af?
- Met wie zou jij hier graag verder over praten?
- Waaraan zou je merken dat je opnieuw nood hebt aan een gesprekje?

AFSLUITING

- Welke vraag is nog niet gesteld en zou je nog graag willen horen?
- Wat ga je na dit gesprek anders doen?
- Waar heb je vandaag het meest aan gehad? Wat hielp?
- Wat neem je mee uit deze sessie?

Bijlage 1: KLETSPOTVRAGEN

Wat is je lievelingsfilm en waarom?

Wat is je lievelingsboek en waarom?

Wat zou je doen moest je een briefje van 100 euro vinden?

In welke film zou je willen meespelen?

Wat is je gekke eigenschap?

Stel dat je je koffer inpakt voor een fijne vakantie.
Rol, vouw of gooi je alles erin?

Zou je zonder internet kunnen leven?

Wat is je lievelingsvakantie? Actief, ontspannend, leerzaam, sociaal...

Ben je blij met de persoon die je bent?
Wil je er iets meer over vertellen?

Wie is belangrijk voor jou?

Wat zijn 3 dingen waar je niet zonder zou kunnen leven?

Als je morgen wakker kon worden en er opeens een extra eigenschap of
vaardigheid bij had gekregen, wat zou dat dan zijn?

Wat is jouw lievelingsplek, waar is die te vinden?

Welke opmerking die je van een ander gehoord hebt, is je altijd bijgebleven en zal je nog lang bijblijven?

Als je iets kon veranderen aan de manier waarop je opgevoed bent, wat zou dat dan zijn?

Wat maakt jou uniek?

Waar sta jij voor op?

Waarom is het een cadeau om jou als vriend(in) te hebben?

Hoe zou je jezelf in 1 zin omschrijven?

Welke gebeurtenissen waren bepalend voor je karakter nu?

Hoe gaat het echt met jou?

Waarvan kan jij super-enthousiast worden?

Wanneer heb je voor het laatst iets gedaan waarvoor je moed nodig had?

Waarin verschil jij van persoonlijkheid met je lief/broer/zus/mama/vrienden/...?

Wat geeft jou kracht/energie?

Hoe belangrijk is het voor je wat anderen van je denken?

Kan je mensen snel vergeven?

Welke gave/superkracht zou je willen hebben?

Waar zie je jezelf over 10 jaar?

Welke vraag zou je mij willen stellen (maar durf je niet)?

Wat is je meest dierbare herinnering?

Met wie zou je een week van leven willen ruilen?

Zou je zonder internet kunnen leven?

Daag jij jezelf (graag) uit of heb je hiervoor anderen nodig?

Wanneer heb je voor het laatst gedanst?

Hoe toon jij aan iemand dat je aan hen denkt?

...

...

...

INTERNE ALTERNATIEVEN

INTERNE LEERLINGENBEGELEIDERS:

DIRECTIE:

OPVOEDERS:

VERTROUWENSLEERKRACHT(EN):

CLB VAN SCHOOL:

BIJLAGE 3: HULPAANBOD: REGIONALE JONGERENCHAT

NOOD AAN EEN BABEL? OP ZOEK NAAR HULP? WIJ ZIJN ER VOOR JOU!

Je kan bij ons terecht met alle vragen.

Maak een chatafspraak met iemand uit je
eigen regio die ook na het eerste
gesprek beschikbaar blijft.
Samen ontwarren we jouw knoop.

Heb je een vraag?
Stuur me een bericht je!

0490 56 47 12

V.u. Pascal Heytens - Beheerstraat 46 - 8500 Kortrijk

Jongerehulpverlener CAW

Joke

BIJLAGE 3: HULPAANBOD: AFFICHE HULPKANALEN

SOS HULP

Als je niet goed weet waar naar toe...

Vragen rond welzijn

Langskomen - Bellen - Chatten - Mail

Vragen rond school

Chatten

1813
zelfmoord

Vragen rond zelfdoding

Bellen - Chatten - Mail

nu
praat ik
erover

vragen rond mishandeling,
verwaarlozing of seksueel geweld

Chatten - Mail

Vragen rond welzijn

Bellen - Chatten

algemene vragen
LUISTERT NAAR KINDEREN EN JONGEREN

Bellen - Chatten - Mailen - Forum

vragen rond drank, drugs,
gamen en gokken

Bellen - Chatten - Mail

lumi

vragen rond gender
en seksuele voorkeur

Bellen - Chatten - Mail

vragen rond mishandeling,
verwaarlozing of seksueel geweld

Bellen - Chatten - Mail

Alle hulp-apps
op een rijtje

Bellen - Chatten - Mail

BIJLAGE 4: BRENG JE STEUNTEAM IN KAART

Met deze DIFY (Do it for yourself) kan je (samen) met de leerling de **belangrijke steunfiguren in hun leven in kaart brengen**.

Benodigheden: papier, schrijfgerei, etiketten of post-its, afgeprint voetbalveld, basketbalveld, het logo van jeugdbewegingen, ...

De leerling schrijft op meerdere etiketten de namen van -voor hen- belangrijke steunfiguren in hun leven. Aan de hand van onderstaande vragen kunnen de jongeren hun persoonlijk steunteam in kaart brengen:

- Wie is dé coach/leider/leerkracht/vertrouwenspersoon in je leven? Wie geeft jou duwtjes in de rug? Wie motiveert je om stappen te zetten?
- Wie geeft jou de voorzet? Wie helpt je om je doel te bereiken?
- Wie is je luidste supporter? Op wie kun je altijd rekenen? Wie vertrouw je het meest? Van wie krijg je meest steun?
- Met wie vier je de overwinning, een mijlpaal die je behaalde, een stap die je eindelijk durfde zetten?
- Met wie ga je na de match of activiteit nog iets drinken? Bij wie vind je afleiding? Wie is je buddy waarmee je kan ontspannen?

Do It for Yourself

Krijg zicht op je steunteam

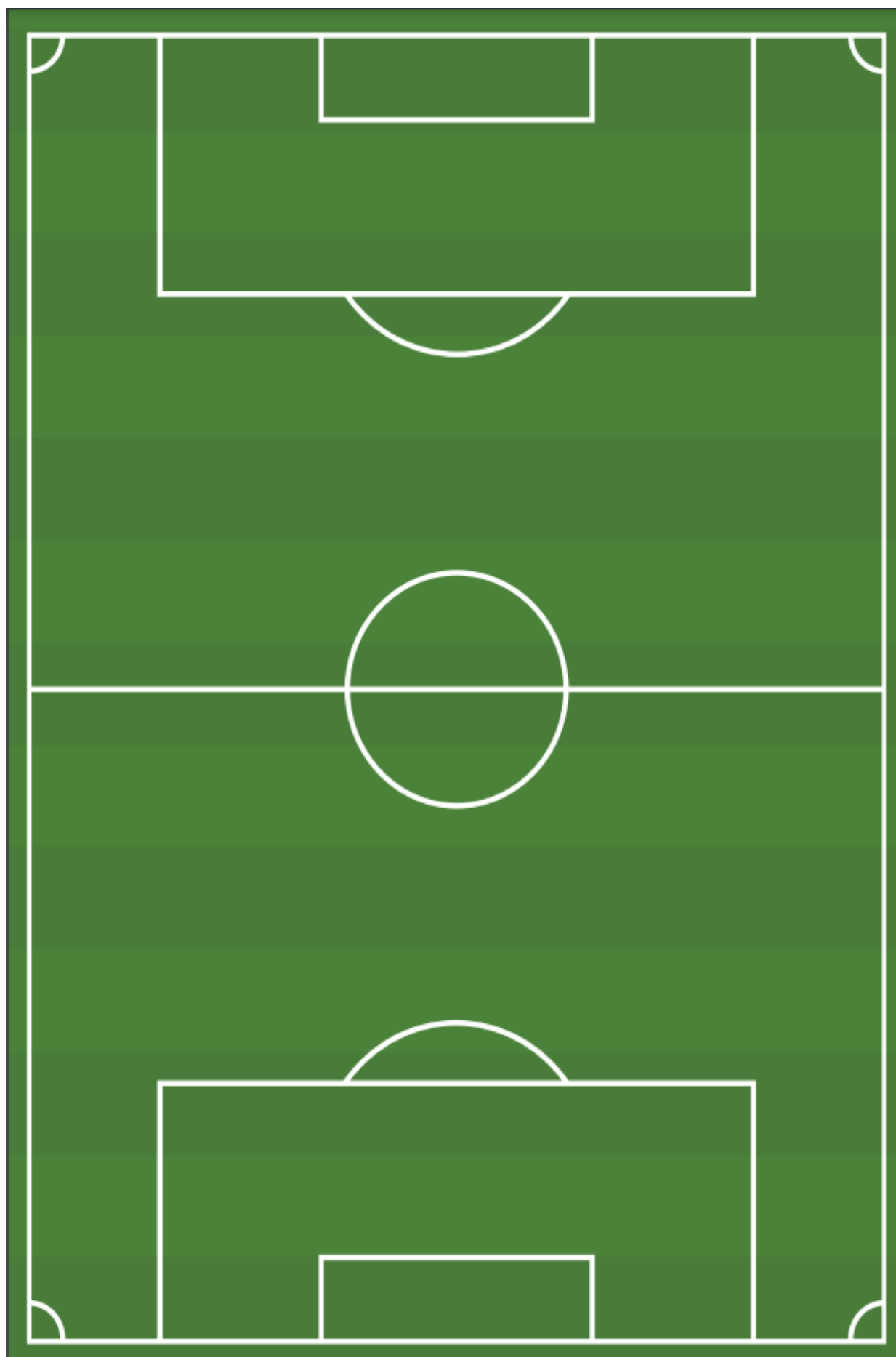
- Via deze creatieve oefening breng je in kaart wie jouw steunfiguren zijn
- Onderstaande vragen kun je toepassen op je favoriete sport/jeugdbeweging/hobby/ ...

Voorbeeld: Stel je eigen voetbalteam samen

- Wie is de coach in je leven?
- Wie geeft jou de voorzet?
- Met wie vier je de overwinning?
- Wie is je luidste supporter?
- Met wie ga je na de match nog iets drinken?

JAC
door CAW

Mijn dagboek

Datum:

Ik ben dankbaar voor:

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____

Ik ben trots op:

_____

_____

Wat bleef me bij?

_____

_____

_____

_____

_____

Waar kan ik aan werken?

_____

_____

MOOD TRACKER

Maand: _____

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30
31					

Belangrijk voor mij:

-
-
-
-

Boos

Verdrietig

Blij

Energievol

Ziek/Vermoeid

Gewoon

...

BIJLAGE 6: AMBTSGEHEIM

OMGAAN MET VERTROUWELIJKE INFORMATIE¹

© september 2015

Als (vertrouwens)leerkracht, zorgcoördinator, leerlingenbegeleider... ondersteunt en/of begeleidt u leerlingen. Soms kan het gebeuren dat u door hen in vertrouwen genomen wordt over allerlei zaken. Mogelijks ook over alcohol, cannabis, illegale drugs, gamen, gokken... Leerlingen gaan er vaak van uit dat de zaken die ze u in vertrouwen vertellen, niet doorgegeven zullen worden aan derden.

Vaak rijst de vraag of de vertrouwelijke informatie die leerlingen aan onderwijspersoneel vertellen, wel zo vertrouwelijk is? Kan/moet deze informatie gedeeld worden met derden? Bijvoorbeeld met collega's en directie? Met de ouders van de leerlingen? Met externe hulpverleners?... In het kader van een begeleidingsproces op school is het hoe, wat en wanneer van vertrouwelijk belangrijk om weten.

Dit is slechts een beknopte uitleg over het ambtsgeheim bij leerkrachten. Meer uitgebreide informatie leest u in de publicatie 'Juridische handvatten voor het omgaan met alcohol en andere drugs op school' (VAD, 2006).

Ambtsgeheim discretieplicht

De discretieplicht wordt in de rechtsleer omschreven als *"de verplichting om bij het uitoefenen van een functie of ambt geen gegevens vrij te geven aan anderen dan diegenen die gerechtigd zijn er kennis van te nemen"*.

De discretieplicht vereist dus dat men 'discreet' omgaat met vertrouwelijke gegevens, in tegenstelling tot het beroepsgeheim dat een 'geheimhoudingsplicht' inhoudt. Hierdoor kunnen dragers van een discretieplicht in het kader van de goede werking van de dienst of onderneming vertrouwelijke informatie uitwisselen met collega's en leidinggevenden. Maar deze informatie mag dus niet gedeeld worden met andere derden (die er niet toe gerechtigd zijn).

Ook **vertrouwensleerkrachten** (groene leerkrachten, zorgleerkrachten,...) zijn, hoewel ze door leerlingen vaak wel aanzien worden als (noodzakelijke) vertrouwensfiguren, volgens de huidige rechtspraak niet gebonden door het beroepsgeheim. Zij vallen ook onder het ambtsgeheim. Dit betekent dat dus ook zij, ondanks hun titel of functie, geen volstrekte geheimhouding kunnen beloven aan de leerlingen die hen in vertrouwen nemen.

Het is erg belangrijk om leerlingen snel en duidelijk te informeren over het feit dat men als onderwijspersoneel geen beroepsgeheim heeft, en over de betekenis van het ambtsgeheim en de uitzonderingen die hierop bestaan. Verwijs ook naar hulpverlening zoals het CLB dat wel beroepsgeheim heeft.

Uitzonderingen op het ambtsgeheim

Informatie doorgeven aan ouders

Het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat minderjarigen **handelingsonbekwaam** zijn en daarom onder het **ouderlijk gezag** van hun ouders vallen tot ze meerderjarig worden. Onder toepassing van hun ouderlijk gezag hebben ouders het recht om beslissingen te nemen over en voor hun minderjarige kinderen en hebben ouders ook **recht op informatie** over hun minderjarige kinderen.

Ouders van minderjarige leerlingen hebben hoe dan ook recht op onderwijsgerelateerde informatie. Wat betreft andere informatie neemt de huidige rechtspraak, in het licht van de evolutie op vlak van de mogelijke erkenning van de bekwaamheid van minderjarige kinderen, echter aan dat scholen rekening kunnen houden met het recht op privacy van hun bijkwame, minderjarige leerlingen. Ook tegenover hun ouders.

Noodtoestand

De school zal vertrouwelijke informatie m.b.t. leerlingen kunnen (soms zelfs moeten) delen met derden wanneer er sprake is van een **noodtoestand**. Een juridische noodtoestand betekent dat men een bepaalde regel waaraan men onderworpen is, bv. de discretieplicht, mag schenden om belangrijkere waarden te vrijwaren.

De school is onder toepassing van de meldingsplicht wettelijk verplicht om **misdriven** waarvan ze kennis krijgt, te melden aan de procureur des Konings. Let wel, hoewel het wel degelijk gaat om een meldingsplicht, voorziet de wet niet in een sanctie voor wanneer men zich hieraan niet houdt. Het gaat dus in de praktijk eerder om een 'morele' plicht dan om een juridisch afdwingbare...

Wanneer de school verneemt dat personen in groot gevaar verkeren, kan ze trouwens niet alleen informatie uitwisselen met derden. Ze zal verplicht zijn om (gepaste) hulp te bieden anders maakt ze zich schuldig aan 'schuldige hulpverzuim'.

¹ Bron: Nele Desmet Juriste Kinderrechtswinkel vzw. 't Zilemzo... met het ambtsgeheim en het beroepsgeheim t.a.v. minderjarige leerlingen. Artikel verschenen in december 2012 op www.leerrijk.be (uitgeverij Plantyn)

OMGAAN MET VERTROUWELIJKE INFORMATIE

Doorgeven van informatie met toestemming

Vertrouwelijke informatie over leerlingen kan besproken worden met andere derden dan collega's en leidinggevend (bijvoorbeeld hulpverleners) wanneer men hiervoor de **toestemming** heeft van de wettelijke vertegenwoordigers (ouders of voogd) van de minderjarige leerling, en van de bekwame minder- of meerderjarige leerling zelf. Dit in tegenstelling tot het beroepsgeheim waarbij de toestemming van de cliënt of patiënt de hulpverlener of zorgverstreker in principe niet kan bevrijden van zijn beroepsgeheim.

Informatie-uitwisseling tussen hulpverlening en gezondheidszorg enerzijds en onderwijs anderzijds

Hulpverleners en zorgverstrekkers hebben beroepsgeheim en kunnen hierdoor, tenzij in het geval van een juridische noodtoestand, in principe geen vertrouwelijke informatie over hun cliënten of patiënten delen met onderwijspersoneel (zonder beroepsgeheim).

CLB-medewerkers vormen hierop een uitzondering: Art. 36 CLB-decreet en art. 9 Besluit Vlaamse Regering betreffende het multidisciplinair dossier (BVR MDD) laten immers toe dat het CLB en de school onderling relevante informatie uitwisselen. Omdat er sprake is van 'relevante informatie-uitwisseling', wat een ruime en vage omschrijving is, is het aan te raden om zich hier uiterst zorgvuldig en eerder terughoudend op te stellen.

Vertrouwelijke informatie en het gesprek aangaan

Voorafgaand en tijdens een interne begeleiding voert men gesprekken met de leerling. Wanneer hij tijdens het gesprek vertelt over problemen (zoals alcohol of ander middelengebruik) kan men als leerkracht nooit geheimhouding beloven. Dit omwille van bovenstaande redenen, maar er zijn nog een aantal zaken die van belang zijn.

Noch vanuit begeleidings- noch vanuit juridisch perspectief is de geheimhoudingsbelofte een goede keuze:

- Door geheimhouding te beloven kan de leerkracht noch bij de interne leerling begeleiding, noch bij hulpverleningsinstellingen te rade gaan. Het klankbord-effect valt weg, men komt in een isolement dat consult onmogelijk maakt.
- Door geheimhouding te beloven komt men onder druk van de leerling te staan. Het verbreken van de belofte wanneer de informatie dit noodzakelijk maakt, kan een breuk geven in de vertrouwensrelatie.
- Door geheimhouding te beloven schakelt de leerkracht de leerlingenbegeleiding en externe hulpverlening uit als begeleidingsmogelijkheden voor de leerling. Als leerkracht is men niet opgeleid voor de therapeutische begeleiding van alcohol- en andere middelenproblemen. De leerkracht is geen hulpverlener, en is zich best van zijn eigen grenzen en mogelijkheden bewust.
- Het is van belang om na te gaan of de leerling de grenzen van de geheimhouding goed begrepen heeft.

Colofon

Redactie: Nina De Paepe, stafmedewerker VAD

Lay-out concept: www.watf.be

V.U.: F. Matthys, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

© september 2015

VAD, Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw
Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

T 02 423 03 33 | F 02 423 03 34 | vad@vad.be | www.vad.be

Deze factsheet is gratis te downloaden op <http://www.vad.be>

De informatie uit deze factsheet mag worden overgenomen mits vermelding van de referentie: **De Paepe, N. (2015). Omgaan met vertrouwelijke informatie.** Brussel: VAD.

BIJLAGE 7: SJABLOON BEREIKBAARHEID

Ik ben bereikbaar...

Het is belangrijk dat zowel ik als jij weten wanneer en op welke manier je mij kan bereiken.
Op die manier hebben we allebei duidelijkheid

Je kan me bereiken via:

- ☐ Mail _____
- ☐ Telefoon _____
- ☐ Multimedia _____
- ☐ Gesprekslokaal _____

Mogelijke momenten waarop ik beschikbaar ben:

- ☐ Maandag _____
- ☐ Dinsdag _____
- ☐ Woensdag _____
- ☐ Donderdag _____
- ☐ Vrijdag _____
- ☐ Weekend _____

